

АРХІТЕКТУРНИЙ РИСУНОК У НАВЧАЛЬНИХ РОБОТАХ ФАСАД І ПЕРСПЕКТИВА ПАМ'ЯТКИ АРХІТЕКТУРИ

Анотація. У дослідженні розглянуто застосування архітектурного рисунку у навчальних роботах фасад і перспектива пам'ятки архітектури студентів – архітекторів 1-го курсу.

Ключові слова. Архітектурний рисунок, перспектива пам'ятки архітектури, архітектурний об'єкт, оточуюче середовище.

Мета дослідження. Аналіз використання архітектурного рисунку у навчальних роботах фасад і перспектива пам'ятки архітектури, роль цих компонентів в навчальній дисципліні «Архітектурне проектування» на 1-му курсі.

Дисципліни «Рисунок» та «Нарисна геометрія» є важливими складовими базової підготовки майбутніх архітекторів. Образотворчі дисципліни відповідають за формування у студентів образного та аналітичного мислення. В процесі навчання відбувається формування просторового сприйняття й уяви. Одночасне використання двох способів зображення – рисунка і креслення – особливість архітектурної творчості, в якому наочність і художня виразність поєднуються з науковим – побудовою ортогональних проєкцій, перспективи та аксонометрії.

Навчання архітектурній графіці на кращих зразках архітектури має на меті навчити студента засобам графічного вираження задуму архітектурного твору і його архітектурної мови. Крім оволодіння графічною технікою студенти вчать ся компонувати проєкції на аркуші паперу, передавати характер зображуваної споруди в єдності з навколишнім середовищем. Ознайомлення з формами архітектурної класики виховує у студентів чуйність до краси і виразності архітектурної мови, формується художній смак

Історія архітектури показує, що в усі часи графічне мистецтво, його прийоми та засоби були частиною створення проєкту. Архітектурна графіка існувала і існує в якості візуального фіксатора всіх етапів – від зародження проєктної ідеї до ескізної пропозиції, робочим кресленням і подальшої реалізації аж до будівництва об'єкта.

Історично взаємовідношення рисунка і перспективи не було постійним. Теорія перспективи була створена архітекторами і живописцями епохи Відродження. Тому не випадково саме живопис

називає Леонардо да Вінчі матір'ю перспективи. Зараз багато що змінилося. Перспектива з науки про зір перетворилася на одну з галузей проективної геометрії. Сучасного перспективіста-математика фактично вже не цікавить, як людина бачить предмети і як зображує їх при малюванні з натури. Правила перспективи виводяться строго математичним шляхом.

Працюючи над архітектурним рисунком, варто постійно звертатися до рисунків великих майстрів, копіювати та аналізувати їх, вивчати та володіти різноманітними технічними прийомами виконання. Аналогами для копіювання можуть слугувати рисунки найрізноманітніших майстрів (Рис.1).

Рисунок 1. Графіка Романа Кочержука

Однак не математика, а закони зорового сприйняття і, в кінцевому рахунку, практика реалістичного рисунку повинні служити основою і критерієм достовірності та правдивості перспективних побудов. У нових дослідженнях вже неможливо ігнорувати цю практику і нові дані психології сприйняття. Тому перспектива як наука про закони реалістичного зображення просторово розташованих предметів зараз вже не може розвиватися і існувати як ізольована від художньої практики галузь проективної геометрії, як абстрактна математична наука.

Малювання архітектурних споруд як модель, які являються особливо цікавими учбово-методичним матеріалом, всебічно розвиває об'ємно-просторове мислення майбутніх архітекторів.

Малюнок допомагає структурувати враження від побачених архітектурних споруд. Різновид форм архітектурних споруд, навколишнє середовище – все це може слугувати об'єктом для малювання (Рис. 2). Малювання архітектури протягом всього курсу навчання з послідуєчим наданням більш важких задач по мірі набуття знань та вмінь. Вивчаючи й малюючи архітектуру, студенти пізнають її композиційно-художні закономірності, її стильові особливості, конструктивно-художню логіку побудов частин деталей та усього архітектурного організму. Важко уявити

в цьому роль супутніх дисциплін, які дають більше корисної інформації, знання та практичні навички. До цих дисциплін відносяться нарисна геометрія, теорія конструкцій, історія мистецтв та архітектури, живопис, скульптура, а також архітектурне проектування.

Виконані вправи на архітектурну тему мають багатопланові цілі. По-перше, набуття й подальший розвиток зображувальних навичок, глибоке освоєння всіх закономірностей реалістичного малюнку, розвиток композиційних навичок студента. По-друге, вивчення набутого досвіду в архітектурі й будівництві, накопичення матеріалів для своєї творчої роботи. І хоча засобом фотографії це можливо було б зробити швидше, однак бездумна фіксація усього, що потрапляє в об'єктив фотоапарата, не може замінити живе сприйняття. В малюнку відображається головне, робляться акценти. Малюнок відображає зацікавленість автора, в ньому є «жива душа». По-третє, набуття даних навичок й вмінь, які в подальшому служать основою індивідуального професіонального архітектурного рисунку.

Архітектурний рисунок відіграє важливу роль в процесі реставрації і відтворення пам'яток архітектури, оскільки часто є науковою базою для відтворення втрачених елементів (Рис. 2 –3). Особливу роль старовинних зображень для реставраційної сфери можна проілюструвати прикладом відтворення іконостасів і інтер'єрів.

Рисунок. 2. Загальний вигляд
Онуфріївської церкви Курязького
монастиря Харківської області.
Рисунок К.Сидорова

Рис. 3. Загальний вигляд
церкви Різдва Христова у Харкові.
Рисунок К.Сидорова за фото
початку ХХ ст.

Головною, в кінцевому результаті, метою навчання малюнку є не тільки навички зображувати архітектуру з натури, але й вміння малювати її по пам'яті, в уяві, тобто вигадувати й вміти зображувати свій витвір. Для

досягнення цієї мети протягом усього курсу навчання виконуються ряд вправ по малюванню перспектив геометричних композицій, а також інтер'єрів та екстер'єрів споруд по заданим ортогональним проекціям – планам, фасадам, розрізам, або з натури чи фото.

Рисунок і перспектива. Які взаємини цих двох споріднених один з одним понять? Чи повинен рисунок дотримуватися суворих правил геометричної перспективи або ж, навпаки, перспектива як наукова дисципліна повинна існувати і розвиватися на основі узагальнення багатого досвіду образотворчої практики?

Малюючи з натури навколишні предмети, подумки зіставляючи їх розміри, визначаючи на аркуші ті чи інші співвідношення, ми завжди керуємося законами перспективи і добиваємося завдяки цьому правдивого і вірного зображення дійсності. Знання законів перспективи обов'язкові для кожного художника та архітектора. Практичне значення теорії перспективи в образотворчому мистецтві та архітектурі загальновідомо. Вміння малювати геометричні форми в перспективі значно полегшує малювання споруди з натури.

Архітектурний рисунок в навчальних роботах «Фасад пам'ятки архітектури» і «Перспектива пам'ятки архітектури» з дисципліни «Архітектурне проектування» на 1-му курсі складається з таких етапів роботи:

1. Вивчення об'єкта. Пошук необхідної інформації;
2. Клаузура. Рисунки і замальовки об'єкта (Рис. 4 – 5).

Рисунок 4

Рисунок 5

3. Рисунок фасаду будівлі з елементами доквілля. Показ тіней (Рис. 6–7).

Рисунок 6

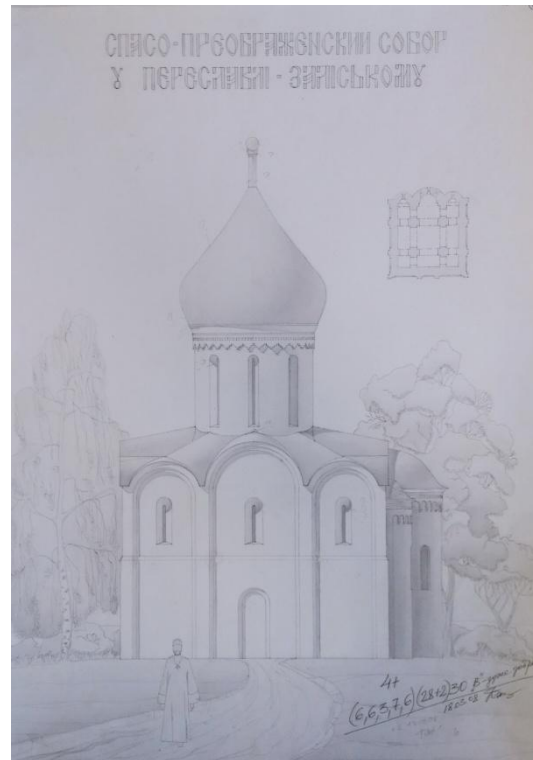

Рисунок 7

4. Кольорова перспектива в доквіллі (Рис. 8–9).

Рисунок 8

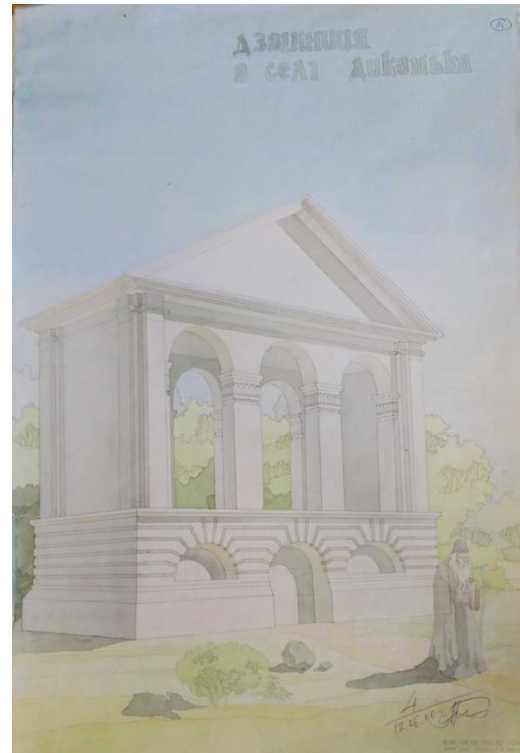

Рисунок 9

Підсумок. Одночасне використання двох способів зображення – рисунка і креслення – особливість архітектурної творчості, в якому наочність і художня виразність поєднуються з науковою побудовою ортогональних проєкцій, перспективи та аксонометрії. Відбулася інтеграція в одну конкретну галузь діяльності художника і геометра, емоційного і раціонального, що переконливо підтверджує вся багатовікова історія архітектури.

Література

1. Бархин Б.Г. *Методика архитектурного проектирования* / Б.Г. Бархин. – М. : Стройиздат, 1993. – 436 с.;
2. Максимов О.Г. *Рисунок в архитектурном творчестве*. – М., 2003. – 464 с.;
3. Максимов О.Г. *Рисунок в профессии архитектора*. – М. : Стройиздат, 1999г. – 400 с.;
4. Антал Я. *Архитектурное черчение. Перевод со словацкого* / Я. Антал, Л. Кушнир, И. Сламень, Б. гавранкова. – Киев. : Будівельник, 1980. – 128 с.
5. Петришин Г.П. *Архітектурне проектування. Початковий курс : підручник* / Г. П. Петришин, М. М. Обідняк. – Л. : РАСТР-7, 2010. – 276 с.
6. *Рисунок для архитекторов* / Магали Дельгадо Янес, Эрнест Редондо Домингез ; Перевод с испанского Ю. В. Севастьяновой; Научный консультант О. Б. Антоненко. – Москва : Арт-Родник, 2005. – 191 с., ил. – (Рисунок для профессионалов).